

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

๑\_หลักสูตรวิชานาฏศิลป์

๒\_แผนการจัดการเรียนรู้

๓\_PowerPoint\_ประกอบการสอน

๔\_Clip

๕\_ใบงาน\_เฉลย

๖\_ข้อสอบปร่งกาหน่วย\_เฉลย

๗\_การวัดและประเมินผล

๘\_เสริมสาระ

๙\_สื่อเสริมการเรียนรู้



# การแสดงนาฏศิลป์ไทย

## จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบได้
๒. ให้ความสนใจเริ่มในการแสดงนาฏศิลป์เป็นคู่และหมู่ได้
๓. วิเคราะห์แก่นของการแสดงนาฏศิลป์และการละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดงได้
๔. เปรียบเทียบการไปการแสดงไปใช้ในโอกาสต่างๆ ได้
๕. อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่างๆ ได้
๖. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้

## ระบำ

การแสดงที่เคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายอย่างมีระเบียบแบบแผนตั้งแต่สองคนขึ้นไป  
ในการแสดงแต่ละชุดจะประกอบด้วยลีลาท่า การแต่งกาย ดนตรี  
และเพลงที่ขับร้อง ซึ่งจะมีเนื้อร้อง หรือไม่มีก็ได้

ประเภทของระบำ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

### ระบำมาตรฐาน

เป็นชุดระบำ  
ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทย  
ได้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นแบบแผน



### ระบำเบ็ดเตล็ด

เป็นชุดระบำ  
ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่  
เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์  
โอกาส หรือเนื้อเรื่องโขนและละคร

# รำ

เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วนอย่างมีระเบียบแบบแผนได้มาตรฐานตามนาฏยศัพท์

## ลักษณะการรำ

### รำหน้าพาทย์

เป็นการรำให้เข้ากับจังหวะ  
ที่รำไม่เกี่ยวกับการตีบท

### รำบท หรือตีบท

เป็นการใช้ท่ารำแทนคำพูด และอารมณ์  
เรียกว่า ภาษาท่ารำ หรือภาษานาฏศิลป์



รำหน้าพาทย์



ท่ารัก : พระ



ท่ารัก : นาง



ท่ารัก : ยักษ์



ท่ารัก : ลิง

(ตัวอย่าง)

# ประเภทของการรำ



## รำเดี่ยว

- การแสดงที่มีผู้แสดงเพียงคนเดียว
- ผู้รำที่มีลีลาที่รำที่อ่อนช้อยงดงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- ถูกต้องตามแบบแผน ได้แก่ รำ ฉุยฉายต่างๆ เช่น ฉุยฉาย พราหมณ์ ฉุยฉายไกรทอง



## รำคู่

- การแสดงที่มีผู้แสดง ๒ คน
- เน้นผู้รำที่มีท่วงทีลีลาอ่อนช้อย งดงาม การรำที่สอดประสานกันอย่างกลมกลืน
- ถูกต้องตามแบบแผนและการแสดงอารมณ์ความรู้สึก



## รำหมู่

- การแสดงที่มีผู้แสดงมากกว่า ๒ คนขึ้นไป
- ความงามอยู่ที่ความพร้อมเพรียงการแปรแถวจัดซุ่มเหมือนระบำ เช่น รำโคม รำพัด รำชัชชาติ รำวงมาตรฐาน รำสีนวล



## ฟ้อน

- เป็นการแสดงพื้นเมืองของภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ใช้ผู้แสดงตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- เน้นตรงที่ความอ่อนช้อยงดงามของลีลาที่ปราณี จังหวะช้า เน้นความพร้อมเพรียงการแปรแถว



## เซิ้ง

- เป็นการแสดงพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ลีลาและจังหวะการรำยาวรวดเร็วกระฉับกระเฉง
- การแต่งกาย แต่งตามแบบพื้นเมืองของชาวอีสาน ลักษณะของการเซิ้ง จะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น



# การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของไทยในแต่ละท้องถิ่น

## การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคเหนือ

### กลุ่มฟ้อนแบบดั้งเดิม

ช่างฟ้อนเป็นชาวบ้านที่สืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมาหลายชั่วอายุคน ลีลาท่าฟ้อนไม่เคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนนัก

### กลุ่มฟ้อนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมหลวง

ผู้ฟ้อนจะเป็นเจ้านายเชื้อพระวงศ์ฝ่ายใน จะฟ้อนเฉพาะงานที่สำคัญในเขตพระราชฐาน ลักษณะลีลาท่าฟ้อนมีระเบียบแบบแผน งดงาม



## การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคกลาง



### การแสดงนาฏศิลป์ หรือการละเล่นพื้นเมือง

ภาคกลางมีหลายประเภท จะเล่นกันในหน้าเทศกาลบ้างเล่นกันในงานรื่นเริงต่างๆ ไปบ้าง เป็นการร้องโต้ตอบกัน เช่น เพลงเรือ สกา ตัด เป็นต้น การแสดงพื้นเมืองที่นิยมเล่นกัน เช่น ลิเก ราวง เต็มกรากา เคียวกลองยาว เป็นต้น

## การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### ฉากนอกเป็น ๒ กลุ่ม

- กลุ่มอีสานเหนือ มีการแสดงพื้นเมือง เช่น เซิ้งบั้งไฟ หมอปลา เป็นต้น
- กลุ่มอีสานใต้ (จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ) มีการแสดงพื้นเมือง คือ เรือมอันเร กันตรึม
- เซิ้ง” เป็นการแสดงที่กระฉับกระเฉง สนุกสนาน เช่น เซิ้งโปงลาง เซิ้งสวิง เซิ้งกระหยังเซิ้งกระติบข้าว เซิ้งแห่ไข่มดแดง



## การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้



ได้รับการฝึกฝนอบรมให้เคารพกติกาของสังคม ที่มีบทบาทต่อความเชื่อ พิธีกรรม เช่น หนังตะลุง โนรา ด้วยเหตุที่ภาคใต้มีวัฒนธรรมมุสลิม ซึ่งไม่นิยมให้สตรีเข้าสังคมกับสุภาพบุรุษ

- ยุคแรกๆ การแสดงฉากก็ต่ออยู่เฉพาะสตรี
- เมื่อรับวัฒนธรรมตะวันตก มีการแสดงร่วมกันระหว่างชาย-หญิง เช่น การเต้นรอกเง็ง ซัมเปง เป็นต้น
- การจับคู่แบบตะวันตก เป็นแค่เพียงชายและหญิง ต่างคนต่างเดิน โดยไม่ถูกเนื้อต้องตัวกัน



# การประดิษฐ์ที่ปราในการแสดงนาฏศิลป์

## การประดิษฐ์ที่ปราที่เป็นคู่

ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ

- จังหวะทำนองเพลง
- บทร้อง
- เครื่องแต่งกาย

### การประดิษฐ์ที่ปรา แนวอนุรักษ์

ส่วนมากจะใช้ที่ปราที่เป็นแบบแผนมาตั้งแต่ดั้งเดิม  
คือ เพลงช้า-เพลงเร็ว เพราะทุกที่ปราอยู่ในเพลง  
ช้า-เพลงเร็ว ที่ปราในกลอนไฮการป่านั้นเป็นการ  
ตีความหมายตามบทร้อง และทำนองเพลง



ที่ปราคู่ ที่ปรากิ่งไม้เงินทอง

(ที่มาของภาพ : หนังสือวิถีพิชิตคณา ชุด ระเบียบที่ปรา ฟ้อน เล่ม 2)

### การประดิษฐ์ที่ปรา แนวความคิดสร้างสรรค์

จะเป็นการประดิษฐ์ที่ปราขึ้นใหม่ โดยได้แนวคิดมา  
จากการรับอิทธิพลของต่างประเทศทั้งตะวันออก  
และตะวันตก

## การประดิษฐ์ท่ารำที่เป็นหมู่

มีผู้รำนานตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เอกลักษณ์และความโดดเด่นอยู่ที่ความพร้อมเพรียง และความงดงามในการแปรแถว

ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ

- การแปรแถว
- ท่ารำต้องสัมพันธ์กับเพลง
- ท่ารำเป็นหมู่คณะ
- ท่ารำที่มีบทร้อง
- ท่ารำที่มีแต่ขานองเพลง
- ท่ารำต้องสัมพันธ์กับเพลง
- ท่ารำนานาฏศิลป์พื้นเมือง
- ท่ารำต้องสอดคล้องกับรสนิยม



การรำหมู่ ความงดงามจะอยู่ที่การแปรแถว ซึ่งต้องมีความพร้อมเพรียงกัน  
(ที่มาของภาพ : คลังภาพ อจท.)

(ตัวอย่าง)

## บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ของไทย

### ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี

- ศิลปินแห่งชาติ สาขานาฏศิลป์ พ.ศ. ๒๕๒๘
- เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖
- ผลงานด้านการแสดง ท่านแสดงเป็นตัวอริยา นางตรา พระพิราพ นางเมขลา ไชยเชษฐ พระไวย ไกรทอง มีฝีมือกาธำเป็นเลิศ เชี่ยวชาญเพลงอาวรุททุกชนิด เช่น กระบี่ ทวน กริช เป็นต้น
- ผลงานด้านประดิษฐ์ชุดการแสดง ประเภทได้แก่ อริยาฉายกริช มโนห์ราตอนบุชายัญ และได้ประดิษฐ์ที่มาร่วมกับครูมุล ยมะคุปต์ ได้แก่ ราวมาไทยอธิฐาน ราวลาวไทยปณิธาน ลาวกระทบไม้



### ครูรงภักดี (เจียรจิารุจรณ)

- ศิลปินแห่งชาติ สาขานาฏศิลป์ พ.ศ. ๒๕๒๙
- เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๒
- เมื่ออายุ ๑๓ ปี ที่กรมมหรสพ สมัยรัชกาลที่ ๖ ต่อมาเข้ารับราชการเป็นศิลปินในกรมมหรสพ
- สมัยรัชกาลที่ ๗ มีหน้าที่เป็นครูสอนนาฏศิลป์โขน
- มีความสามารถในกาธำเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ซึ่งเป็นนาฏศิลป์สูงสุดได้
- เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายรงภักดี ประกอบพิธีครอบองค์พระ ทรวงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพิธีต่อที่หน้าพาทย์องค์พระพิราพเป็นครั้งที่ ๒ โดยให้ศิลปินต่อที่มาจาก ภาพยนตร์ ที่พระองค์บันทึกที่ธำของครูรงภักดีไว้

